

MINERALER I NORGE - SØLV

Gedigent sølv som mineral betraktet er relativt sjeldent. I de fleste sølvgruver har det kun hatt underordnet betydning som malm i en tidlig fase av driften. Forekomstene i Kongsbergfeltet danner i så måte et unntak, men disse forekomstene har heller ingen geologiske paralleller i eller utenfor Norge.

Utvinning av sølv fra andre norske forekomster har stort sett vært et bi-produkt av gruvedrift etter bly, kopper og sink. Gruvene ved gamle Aker kirke midt i Oslo er blant Norges aller eldste bergverk. Forekomsten av sulfidisk bly, kopper, sink og malm har sammenheng med kontaktmetamorfier i Oslo-feltet. Blymalmen i disse gruvene holdt 28% bly og 0,1% sølv, mens koppermalmen holdt 19% kopper og 0,1% sølv. Det var ikke minst for malmens sølvgehalt at disse gruvene ble anlagt. Norge har en rekke andre forekomster med sulfidisk malm hvor sølv har vært et viktig bi-produkt i Konnerud ved Drammen, Svenningdal, flere forekomster i Telemark m.m. Felles for disse forekomstene er at gedigent sølv så og si er ukjent. I mange utenlandske forekomster med rikt utviklet forvittringsone finnes gedigent sølv i mindre mengder i en del av denne. Slike forvittringsforekomster er dårlig utviklet i Norge.

Kongsberg-feltet

Det er ingen annen norsk forekomst som er like berømt verden over som sølv-forekomstene ved Kongsberg. I 325 år brakte gruvedriften for dagen et stort antall estetiske stuffer med trådsølv og tildels fine krystaller av sølv. Det meste av dette har sikkert forsvunnet i smelteovnene, men heldigvis har en del stuffer blitt reddet for ettertida. Gjennom mange år ble de fleste stuffer solgt ut av landet, men heldigvis er noen av de fineste bevart ved Sølvverksmuseet på Kongsberg. Det omfatter blant annet armtykt trådsølv og krystaller opptil 3 cm. De fleste utenlandske museer og enkelte privatsamlinger har også gode trådsølvstuffer fra Kongsberg. Når slike stuffer en sjelden gang bys ut til salgs, kan de oppnå priser i hundretusen-kroners-klassen. Det er nå mange år siden det er funnet gode sølvstuffer i Kongsberg-området, og det er ikke realistisk å tro på fornyet gruvedrift i dette området.

Andre sølvforekomster i det syd-norske grunnfjellsområdet

Alt lenge før den egentlige gruvedrift tok til i Kongsberg var det rykter om rike sølvfunn mange steder i Sør-Norge. Lokal sølvmedkunst i Telemark og andre steder ble grunnnet på slike "hemmelige" sølvfunn og fortsatte å blomstre parallellt med gruvedriften på Kongsberg. Det er all grunn til å tro at de fleste av disse hemmelige sølvskjerpene kun var et dekke for ulovlig omsetning av "tjuv-sølv" fra Kongsberg-gruvene. Men

i Dalane-feltet i Telemark finnes sølv sammen med gedigent kopper som impregnasjon i kvartsitt. Selv om det er relativt små mengder sølv i disse forekomstene er det likevel lettere å finne sølv der enn i Kongsberg-feltet. I en liknende forekomst ved Hagen nær Kristiansand er det også funnet mindre mengder gedigent sølv. Virkelig gode sølvstuffer av høy samlerskvalitet er det likevel bare Kongsberg-feltet som har produsert.

Knut Eldjarn